

ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

Ο πρωτοπόρος ακαδημαϊκός του
περιβάλλοντος και οι δασικές
πυρκαγιές

Γιάννης Σταμούλης

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

Περιεχόμενα

Πρόλογος	2
Η πυρκαγιά στο Σείχ Σου	4
Γιατί καίγονται τα δάση;	6
Πως καταστρέφουμε τα δάση μας	11
Οι ελληνικές αγκυλώσεις και οι σύγχρονες αγκυλώσεις για τις δασικές πυρκαγιές	13
Μύθοι και αλήθειες για τη φωτιά στην Πάρνηθα	18
Κράτος-οπερέτα Οι φαντασιώσεις και οι μαθητευόμενοι μάγοι	21
Αντί Επιλόγου	23
Βιβλιογραφία του Ν. Μάρχαρη	25

Πρόλογος

Ο Νίκος Σ. Μάρμαρης, γεννημένος το 1943 στον Βόλο, ήταν ένας ακαδημαϊκός του περιβάλλοντος, καθηγητής ειδικός στην οικολογία των μεσογειακών φυτών και γενικότερα των μεσογειακών οικοσυστημάτων.

Αρθρογράφος, συγγραφέας βιβλίων και παραγωγός τηλεοπτικών εκπομπών και ντοκιμαντέρ. Με τον σοβαρό και πολλές φορές ανατρεπτικό του λόγο συνέβαλε στην ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινής γνώμης σε θέματα περιβάλλοντος.

Από μικρή ηλικία Ακαδημαϊκός δάσκαλος, υπήρξε ο εμπνευστής, ιδρυτής και επί σειρά ετών Πρόεδρος του Τμήματος Περιβάλλοντος, στη Μυτιλήνη, όπου δίδασκε Διαχείριση Οικοσυστημάτων.

Παράλληλα με την πανεπιστημιακή του σταδιοδρομία, αρθρογραφούσε σε εφημερίδες και σε περιοδικά. Γενικός διευθυντής της ελληνικής εκδόσεως του περιοδικού *National Geographic* επί 14 χρόνια.

Συγγραφέας πολλών βιβλίων και επιμελητής πολλών άλλων, βραβεύθηκε με το βραβείο «Global 500» των Ηνωμένων Εθνών, ενώ από το 1993 ήταν εταίρος της Βασιλικής Γεωγραφικής Εταιρείας (Ηνωμένο Βασίλειο).¹

Πέθανε το 2013.

1

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%AF%CE%BA%CE%BF%CF%82_%CE%9C%CE%AC%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%B7%CF%82

Ο Ν. Μάργαρης διατύπωνε την επιστημονική του γνώση ειδικά για τις δασικές πυρκαγιές με παρρησία, πολλές φορές κόντρα στα συνηθισμένα.

Τον γνώρισα από τα γραπτά του και δυστυχώς είχα μόνο μια ευκαιρία να επικοινωνήσω μαζί του, σε μια συνομιλία μας, λίγο μετά τις μεγάλες πυρκαγιές του 2007, όταν του ζήτησα την άδεια να δημοσιεύσω στο Περιοδικό της "Ένωσης Αξιωματικών Πυροσβεστικού Σώματος, το "Πυροσβεστικό Γίγνεσθαι" ένα πράγματι εξαιρετικό κείμενο του για τις δασικές πυρκαγιές.

Σήμερα πέντε σχεδόν χρόνια μετά την αποδημία του, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ξαναθυμηθούμε μερικές σκέψεις του για τα δάση μας.

Ίσως για να προκαλέσουμε για πολλοστή φορά, μήπως και ανοίξει ένας σοβαρός διάλογος για το μέλλον των δασών στην πατρίδα μας και την αποτελεσματική τους προστασία.

Γιάννης Σταμούλης

Πρόεδρος του Δ.Σ. της ΕΑΠΣ

Ιανουάριος 2018

Η πυρκαγιά στο Σείχ Σου

Ιούλιος 1997, δασική ξεσπά στο Σείχ Σου, προκαλώντας μεγάλη οικολογική καταστροφή στη Θεσσαλονίκη, η οποία ήταν τότε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης.

Ο Ν. Μάργαρης σε άρθρο του στο [tovima.gr](http://www.tovima.gr)² απαντά καταρχήν αν το συγκεκριμένο δάσος ήταν καλά προστατευμένο;

"Φυσικά όχι! Αρκεί να βλέπατε στο έδαφος μια πιθαμή ξερές και εύφλεκτες πευκοβελόνες. Οπότε σκεφτείτε τι χαμός γίνεται με τα λιγότερο προστατευμένα - ο Θεός να τα φυλάει - δάση."

Είναι η αφοπλιστική απάντηση του Καθηγητή, ο οποίος συνεχίζει σημειώνοντας τι θα έπρεπε να είχε γίνει:

"Τον χειμώνα, μετά από βροχή και με δυνατό κρύο έπρεπε να πάμε και να βάλουμε προγραμματισμένη φωτιά. Με αυτήν καίγονται μόνο οι πευκοβελόνες του εδάφους, ενώ τα πεύκα μένουν ανέπαφα.

² πηγή: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=89964>

Το καλοκαίρι οι αμελείς ή οι κακοήθεις μπορούν να βάλουν πανεύκολα με ένα σπίρτο μια φωτιά στις πευκοβελόνες.

Κάτι τέτοιο όμως δεν μπορούν να το κάνουν σε ένα πεύκο."

Στη συνέχεια σχολιάζει την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας που «καταδίκασε» το ελληνικό κράτος για την έλλειψη δασολογίου και κτηματολογίου η οποία και θεωρήθηκε υπεύθυνη για τις καλοκαιρινές πυρκαγιές.

«Ουδέν αναληθέστερον.

Αν η ύπαρξη κτηματολογίου σταματούσε τις πυρκαγιές, τότε στη Ρόδο που έχει κτηματολόγιο ποτέ δεν θα είχαμε πυρκαγιές.

Κάτι που δεν ισχύει.

Χώρια όπου υπάρχουν πυρκαγιές και στην Ιταλία και στην Ισπανία που έχουν κτηματολόγιο.»

Σημαντική είναι η απάντησή του αν υπάρχουν εμπρηστές και ποιες είναι οι μέθοδοί τους:

«Φυσικά και υπάρχουν. Μόνο που έχουν άλλη μορφή, ιδιότητα και στόχους.

Οι λεγόμενοι «εμπρηστικοί» μηχανισμοί που μονίμως βρίσκουν στην καμένη περιοχή δεν σημαίνουν τίποτα.

Χώρια που αναφερόμαστε μονίμως σε γκαζάκια.

Σε όλα τα περιαστικά δάση, που συνήθως είναι ένα σκουπιδαριό, υπάρχουν και πεταμένα παλιά στρώματα.

Είναι και αυτά δείγματα εμπρηστικών δράσεων;

Εκτός και αν θεωρούμε ότι πάνω τους «άναψαν φωτιές» άλλου τύπου.

Οι τρεις κυρίαρχες τεχνικές (εμπρησμού) είναι γνωστές και απλούστατες:

Η πρώτη ονομάζεται το κόλπο της λαμπάδας.

Το μόνο που απαιτείται είναι μια χοντρή λαμπάδα μέσα σε ένα πασχαλινό φαναράκι για να την προφυλάσσει από τον αέρα.

Μια και είναι γνωστή η ταχύτητα με την οποία λιώνει το κερί, ο εμπρηστής μπορεί να υπολογίσει με ακρίβεια την κάθοδο της φλόγας στο ύψος όπου έχει τοποθετήσει το προσάναμμα.

Η δεύτερη μέθοδος - για όσους φοβούνται ότι θα αφήσουν στο κερί... δακτυλικά αποτυπώματα - στηρίζεται στο φιτίλι της ίσκας που χρησιμοποιούσαμε στους παλιούς αναπτήρες.

Υπάρχουν καταστήματα που πωλούν αυτό το φιτίλι ελεύθερα. Είναι βραδύκαυστο και υπολογίζεται με ακρίβεια η ταχύτητα της καύτρας.

Η τρίτη έχει ως βάση τα γνωστά «αντικουνουπικά φιδάκια», των οποίων ανάβεις την άκρη και η φωτιά προχωρεί αργά προς το κέντρο.

Και εδώ είναι γνωστός ο χρόνος.

Βάζεις ένα σπύρτο σε ένα σημείο προς τα μέσα το οποίο ανάβει και πέφτει στο προσάναμμα όταν φθάσει εκεί η καύτρα κάνουν σε ένα πεύκο.»

Η πλέον "αιρετική" όμως άποψη είναι αυτή που υποστηρίζει ο καθηγητής ότι μετά την δασική πυρκαγιά δεν χρειάζεται αναδάσωση:

«Φυσικά και δεν χρειάζεται.

Όλα τα φυτά της χώρας μας έχουν προσαρμογές για να επανέλθουν μετά τη φωτιά και διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες: στην πρώτη ανήκουν όλα εκείνα τα φυτά που επανέρχονται με τη διαδικασία φύτευσης των σπερμάτων τους· στη δεύτερη ανήκουν όλα εκείνα των οποίων μολονότι το υπέργειο μέρος καίγεται οι ρίζες παραμένουν ανέπαφες.

Έτσι επανέρχονται με παραβλαστήματα.

Τα πεύκα επανέρχονται μόνο με ενεργοποίηση της φύτευσης των σπόρων τους. Οι κουκουναριές με τα σπέρματα δεν ανοίγουν αν δεν καούν.»

Για την συγκεκριμένη άποψή του, δίνει ως παράδειγμα όπου χωρίς αναδάσωση έγινε αναγέννηση και αποκατάσταση του δάσους, την περίπτωση του Αγίου Όρους:

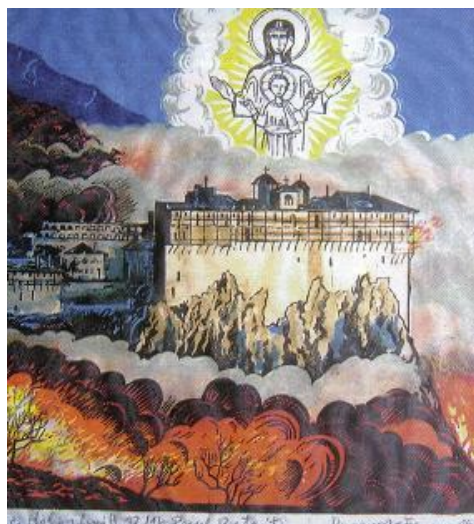
«Θυμάστε τις φωτιές πριν από πέντε - έξι χρόνια στο Άγιον Όρος.

Εκεί, ευτυχώς, η Ιερή Κοινότητα δεν έδωσε «την ευλογία της» στους καιροσκόπους καθηγητές που ήθελαν να την αναδασώσουν.

Πρότειναν μάλιστα, αν είναι δυνατόν, να φέρουν στον ιερό και ανεπανάληπτο χώρο του Αγίου Όρους και γιγαντιαίες σεγκόιες από την Αμερική.

Σήμερα το καμένο δάσος του Αγίου Όρους έγινε καλύτερο από παλιά από μόνο του.

Τούτο, βέβαια, επειδή δεν έχουν γιδοπρόβατα και μαντριά.»

Η πυρκαγιά στο Άγιο Όρος που αναφέρει ο καθηγητής, ξεκίνησε παραμονή Δεκαπενταύγουστου του 1990 από τη θέση Πρόβατα και κράτησε πολλές μέρες μέχρι την κατάσβεσή της.

Ο καθηγητής συνεχίζει εξηγώντας πόσο φταίει η βόσκηση για την μη αποκατάσταση μετά την πυρκαγιά:

« Με τους καπνούς της φωτιάς χάνεται το 95% περίπου του αζώτου το οποίο υπάρχει στα υπέργεια μέρη των φυτών.

Το άζωτο είναι απαραίτητο για τη ζωή ως κύριο συστατικό των πρωτεϊνών και των ενζύμων.

Μια από τις βασικές προσαρμογές των φυτών μας αφορά την επανάκαμψη του αζώτου στην καμένη περιοχή.

Έτσι, την πρώτη χρονιά μετά τη φωτιά γίνεται ενεργοποίηση της φύτευσης των σπερμάτων ψυχανθών φυτών που υπάρχουν στην Τράπεζα Σπερμάτων του Εδάφους.

Τα ψυχανθή, όπως το άγριο τριφύλλι, έχουν στις ρίζες τους αποικίες μικροοργανισμών με τους οποίους δεσμεύουν από την ατμόσφαιρα άζωτο.

Με τον τρόπο αυτόν επαναφέρουν στο έδαφος το άζωτο που χάθηκε με τους καπνούς της φωτιάς.

Τα ψυχανθή, όμως, είναι άριστη κτηνοτροφή και οι βοσκοί αυτό το γνωρίζουν. Τα γιδοπρόβατα τρώνε τα ψυχανθή οπότε η επαναφορά του αζώτου σταματά και αρχίζει η υποβάθμιση.

Την παρέμβασή του ο Ν. Μάργαρης την ολοκληρώνει μιλώντας για του; οικοπεδοφάγους:

«Οι λεγόμενοι οικοπεδοφάγοι στην Ελλάδα εκμεταλλεύονται τα πάντα.

Από τις φωτιές, τις πλημμύρες και τους σεισμούς ως τις προεκλογικές περιόδους.

Ας μην το παραξηλώνουμε όμως με αυτούς.

Υπήρχαν οικοπεδοφάγοι στο Άγιον Όρος ή στον Υμητό πάνω από το Μοναστήρι της Καισαριανής;

Από την άλλη, επιτρέψτε μου να σας περιγράψω μια περίπτωση εμπρησμού και καταπατήσεων που είναι τόσο θρασύτατη ώστε την κάνει απίστευτη.

Στην εθνική οδό Αθηνών - Λαμίας, στο ύψος των χωριών Θεολόγος και Προσκυνά, λίγο πριν από τα δεύτερα διόδια, οι φωτιές έχουν καταστρέψει μέσα σε μία δεκαπενταετία ένα ωραιότατο πευκοδάσος.

Το δάσος αυτό με τις καταπατήσεις έχει μετατραπεί μπρος στα μάτια μας σε ελαιώνα.

Κάθε χρόνο και μια καινούργια πυρκαγιά «διευρύνει» τα όρια του ελαιώνα και ανοίγει την όρεξη των καταπατητών και των οικοπεδοφάγων.

Που δεν ανήκουν βέβαια στην ολιγαρχία και στα μονοπώλια αλλά στους κατοίκους αυτών των οικισμών.»

Γιατί καίγονται τα δάση;

Το Μάιο του 1999, ο Ν. Μάργαρης σε ένα εξαιρετικό του άρθρο στο www.tovima.gr,³ προσπαθεί να παρουσιάσει συγκροτημένα τις αιτίες για τις πυρκαγιές στα δάση στην πατρίδα μας.

Το συλλογισμό του λαμβάνει ως δεδομένο ότι παρά το πείσμα της ικανότητας του ανθρώπου να καταπολεμήσει τις πυρκαγιές με τα πιο σύγχρονα συστήματα από έδαφος και αέρα, καθώς και με τους καλύτερα εκπαιδευμένους πυροσβέστες του κόσμου, φαίνεται βέβαιο ότι οι φωτιές δεν θα σταματήσουν.

Ειδικά στις περιοχές της υδρογείου όπου επικρατεί το ιδιότυπο μεσογειακό κλίμα, με το μακρύ, θερμό και άνυδρο καλοκαίρι, οι δασικές πυρκαγιές είναι γεγονός επαναλαμβανόμενο, ένα υπαρκτό πρόβλημα για τον περιορισμό του οποίου έχουν γίνει αρκετά, τα οποία δυστυχώς ακόμη να εμφανισθούν στη χώρα μας.

Ο καθηγητής εισαγωγικά επισημαίνει τις προσαρμογές των φυτών της χώρας μας με τις οποίες μπορούν να επιβιώσουν κατά τη διάρκεια της φωτιάς και να επανέλθουν ύστερα από αυτή:

«Η γνώση αυτών των προσαρμογών είναι δυνατόν, αν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα, να μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε περισσότερο αποδοτικά την αποκατάσταση των διαταραχών τις οποίες η πυρκαϊά προκάλεσε.

Έτσι θα ήταν δυνατόν να διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες φυτών σε σχέση με την επανάκαμψή τους μετά τη φωτιά.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν εκείνα που επανέρχονται με τη διαδικασία της ενεργοποίησης της φύτευσης των σπερμάτων τους και στη δεύτερη εκείνα τα οποία, μολονότι το υπέργειο μέρος καίγεται, οι ρίζες τους παραμένουν ανέπαφες και επανέρχονται με παραβλαστήματα...»

Ειδικά για το πεύκο ο καθηγητής σημειώνει:

«Ο αμελής ή ο κακοήθης δεν έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει φωτιά με ένα σπίρτο σε ένα υγιές πεύκο. Οι ξερές πευκοβελόνες όμως είναι άριστο προσάναμμα.»

³ <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=110959>

Στη συνέχεια αναλύει εκπληκτικά για το πεύκο και τις δασικές πυρκαγιές στη χώρα μας:

«Παλαιότερα τα πευκοδάση ήταν ανυπολόγιστης αξίας για τους πληθυσμούς των κοντινών σε αυτά οικισμών.

Το ξύλο του κορμού τους ήταν πολύτιμο στη ναυπηγική και στην ξυλουργική.

Τα μικρότερα κλαδιά έδιναν τα καυσόξυλα, απαραίτητα για το μαγείρεμα και τη θέρμανση.

Τα λεπτά κομμάτια ήταν το προσάναμμα γνωστό στους παλαιότερους με το όνομα δαδί.

Από τον πευκοφλοιό έβγαζαν το κατράμι, απαραίτητο στη ναυπηγική για τη στεγανοποίηση, και από τη ρητίνη άπειρα προϊόντα.

Τη χρησιμοποιούσαν σε απευθείας προσθήκη στη ρετσίνα ως στο γνωστό νέφτι και στις τεχνητές οδοντοστοιχίες.»

Ο ρητινοσυλλέκτης εκείνης της εποχής, που είχε συνήθως στην ιδιοκτησία του τα δένδρα (προσοχή, όχι το έδαφος!) έκτασης 20 στρεμμάτων δάσους, γνώριζε ότι η επιβίωσή του ήταν άμεσα στηριγμένη στην παρουσία των πεύκων.

Τα φρόντιζε με επιμέλεια, πήγαινε από Απρίλιο ως Οκτώβριο καθημερινά, καθάριζε το δάσος με προσοχή και έτρεχε - τόσο αυτός όσο και όλο το χωριό - ακόμη και με την υποψία πυρκαϊάς.

Δυστυχώς τα χρόνια περνούν.

Τις ξυλόσομπες αντικατέστησαν τα καλοριφέρ, οι σόμπες πετρελαίου και υγραερίου, το μαγείρεμα δεν γίνεται πλέον με ξύλα αλλά με ηλεκτρισμό και πετρογάζ, για την αδιαβροχοποίηση των καϊκιών υπάρχουν νέες συνθετικές ουσίες που αντικατέστησαν το κατράμι, τα προϊόντα γίνονται συνθετικά και οι παραδοσιακοί караβομαραγκοί που πήγαιναν στο δάσος και διάλεγαν ένα ένα τα πεύκα για το σκαρί που θα έχτιζαν - έμειναν ελάχιστοι.

Όλος αυτός ο πληθυσμός που η επιβίωσή του ήταν άμεσα εξαρτημένη από το πευκοδάσος ήταν και ο φυσικός του φύλακας και προστάτης.

Ποιοι τους αντικατέστησαν;

Μετατράπηκαν σε γηροκομεία δέντρων.

Έστω ότι κάθε χειμώνα πάμε στο πευκοδάσος και το κλαδεύουμε, απομακρύνοντας τα γέρικα νεκρά συνήθως - κλαριά, και συγχρόνως «καθαρίζουμε» το έδαφος του από τις πευκοβελόνες.

Μπορεί σε αυτή την περίπτωση να δράσει με ευκολία ένας εμπρηστής»

Ο καθηγητής αποτυπώνει την διαχρονικά πλέον επαναλαμβανόμενη δασική πολιτική.

«Η απάντηση είναι σαφέστατα αρνητική.

Ωστόσο το σταμάτημα στην ξύλευση και στις άλλες μορφές οικονομικής εκμετάλλευσης του παρελθόντος έχουν οδηγήσει τα πευκοδάση μας σε γήρανση, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερα εύφλεκτο περιβάλλον.»

Ο Ν. Μάργαρης επικεντρώνεται στις βασικές αιτίες των πυρκαγιών στα ελληνικά δάση.

Ως πρώτη αναφέρει την συνεχή συσσώρευση ξύλων - δηλαδή καύσιμης ύλης - σε αυτά, μιας και με περισσότερα «καύσιμα» η ένταση της φωτιάς είναι ισχυρότερη, και η δυνατότητα ελέγχου μικρότερη, οπότε οι καταστροφές γίνονται ανυπολόγιστες.

Η δεύτερη αιτία είναι οι αναρίθμητες χωματερές, οι σκουπιδότοποι που υπάρχουν σχεδόν παντού και που με τις «αυταναφλέξεις», εξελίσσονται σε πραγματική μάστιγα.

Επόμενη αιτία η κινητικότητα του σημερινού ανθρώπου, που είναι σημαντικά μεγαλύτερη απ' ό,τι στο παρελθόν.

Μια αυξημένη κινητικότητα στο δάσος, ιδιαίτερα το καλοκαίρι, με τον κίνδυνο της πυρκαϊάς να είναι μεγαλύτερος.

«...Αν τώρα προσθέσουμε και το γεγονός ότι ξερές πευκοβελόνες φθάνουν - και συχνά γεμίζουν - τις παρυφές του οδοστρώματος, διαπιστώνουμε ότι τόσο ο αμελής που πετά το αναμμένο τσιγάρο από το παράθυρο όσο και ο κακοήθης που στοχεύει στον εμπρησμό έχουν αυξήσει κατακόρυφα την πιθανότητα πυρκαϊάς.

Παλαιότερα στην κλειστή κοινωνία του οικισμού δίπλα στο δάσος (γιατί να βάλει φωτιά ένας από μακριά; θα προλάβαινε τρέχοντας να φύγει;), οι κινήσεις των κατοίκων ήταν περιορισμένες, σχετικά γνωστές και η ταχύτητα μετακίνησης ιδιαίτερα μειωμένη.

Όλα αυτά περιόριζαν τη δράση των εμπρηστών.

Πόσοι άραγε στηρίζονται σήμερα για την επιβίωσή τους στο πευκοδάσος;

Πόσοι πραγματικά ενδιαφέρονται για την πρόληψη της πυρκαϊάς και την προστασία του πευκοδάσους;»

Ο καθηγητής επισημαίνει ότι

«Κάθε καλοκαίρι ακούμε διαμαρτυρίες, εξαγγελίες και προτάσεις.

Η συντριπτική πλειονότητα αναφέρεται στις ευθύνες του κράτους λες και πρόκειται για κάποιον οργανισμό ξένο προς τους πολίτες που το συνιστούν

Τι γίνεται όμως τον χειμώνα;

Πόσοι βουλευτές, δήμαρχοι, κοινοτάρχες και πολίτες όχι μόνο συζητούν και προτείνουν αλλά και εφαρμόζουν μέτρα για την πρόληψη των πυρκαϊών και ενδιαφέρονται ουσιαστικά για την αποκατάσταση των καμένων περιοχών;

Πόσοι από εκείνους που προτείνουν αναδασώσεις και άλλα ηχηρά παρόμοια κάθε καλοκαίρι έχουν επισκεφθεί - έστω από περιέργεια - μια καμένη περιοχή χειμώνα;»

Πέρα όμως από την απλή διαπιστωτική επισήμανση, ο καθηγητής εξηγεί αναλυτικά τις πραγματικές ευθύνες για τις καταστροφικές δασικές πυρκαγιές.:

«Με τους καπνούς της φωτιάς χάνεται περίπου το 95% του αζώτου το οποίο υπάρχει στα υπέργεια μέρη των φυτών.

Το άζωτο, όπως είναι γνωστό, είναι στοιχείο απαραίτητο για τη ζωή, μια και είναι κύριο συστατικό των πρωτεϊνών και των ενζύμων, χωρίς την παρουσία των οποίων ο μεταβολισμός σταματά.

Μία από τις βασικές προσαρμογές αφορά την επανάκαμψη του αζώτου.

Έτσι την πρώτη χρονιά μετά τη φωτιά γίνεται ενεργοποίηση της φύτευσης των σπερμάτων ψυχανθών φυτών

Τα ψυχανθή, όπως το άγριο τριφύλλι, έχουν στις ρίζες τους αποικίες μικροοργανισμών με τους οποίους δεσμεύουν από την ατμόσφαιρα άζωτο.

Με τον τρόπο αυτό επαναφέρουν στο έδαφος το άζωτο που χάθηκε με τους καπνούς της φωτιάς, επιτρέποντας έτσι την αύξηση των άλλων φυτών που φύτεψαν ή επανέρχονται με παραβλαστήματα.

Τα ψυχανθή όμως είναι άριστη κτηνοτροφή και οι βοσκοί αυτό το γνωρίζουν. Βάζουν λοιπόν τα ζώα τους να βοσκήσουν την πρώτη χρονιά μετά τη φωτιά στην καμένη περιοχή.

Τα ζώα τρώνε τα ψυχανθή, οπότε η επαναφορά του αζώτου σταματά και αρχίζει η υποβάθμιση.

Ας σημειωθεί επίσης ότι τα παραβλαστήματα φυτών όπως το πουρνάρι, η κουμαριά, ο σκοίνος, η μυρτιά είναι τρυφερότατα και νοστιμότατα για τα ζώα που βόσκουν.

Πρέπει επομένως να απαγορεύεται η βόσκηση στις περιοχές που κάηκαν και να λαμβάνονται ισχυρά μέτρα προστασίας, αφού στην πλειονότητα των περιπτώσεων η βλάβη από την πυρκαϊά μπορεί να αποκατασταθεί με τη φυσική αναγέννηση ενώ της βόσκησης είναι μη αντιστρεπτή.»

Πως καταστρέφουμε τα δάση μας

Μάργαρης, Νίκος Σ. >

Η υπερβόσκηση, γράφει ο Ν. Μάργαρης, η δημιουργία λατομείων και η εκτέλεση έργων χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές συνθήκες ευνοούν τη διάβρωση των εδαφών και καταδικάζουν τα δέντρα σε αφανισμό

Πώς καταστρέφουμε τα δάση μας

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 05/03/2000 00:00

Το Μάρτη του 2000 στο www.tovima.gr ο Ν. Μάργαρης γράφει για τα «άχρηστα δέντρα, τον σημερινό, άστοχο, τρόπο δενδροφύτευσης και εντοπίζει ως πρόβλημα τον συνδυασμό του κύκλου της φωτιάς και της υπερβόσκησης που ακολουθεί.

«Δυστυχώς από τη στιγμή που κάποιο φυσικό προϊόν παύει να έχει αξία αδιαφορούμε.

Άλλωστε στο σχολείο μάς «δίδαξαν» για χρήσιμα και βλαβερά ζώα και φυτά. Ακόμη και η χρησιμότητα του δάσους τελείωνε στο πόσο ωραίο είναι και στο ξύλο που μας δίνει.

Αλλά επειδή και το ξύλο της βελανιδιάς δεν είναι ευκολοχρησιμοποιήτο, ούτε αυτή η δυνατότητα επιβίωσης του δένδρου υπήρχε.

Ακόμη πρέπει να σημειωθεί ότι η βελανιδιά δεν είναι δένδρο «ταχουαξές».

Έτσι ούτε οι δήμαρχοι τη χρησιμοποίησαν έστω για δενδροφυτεύσεις.

Δεν μεγαλώνει η έρημη γρήγορα μέσα σε τέσσερα χρόνια για να μαζεύουν - αντί για βελανίδια - οι δήμαρχοι ψήφους!

Από τη στιγμή που η βελανιδιά έγινε (το άκουσα σε περιοχή βελανιδιώνων) «άχρηστη», εκεί όπου υπήρχαν τα δάση άρχισε ο χαμός.

Άλλωστε είναι γνωστό το «δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται».

Ο καθηγητής εντοπίζει στα «στρεβλά» της δύσκολης κατάστασης στα δάση ως κύριο αίτιο τον συνδυασμό της φωτιάς με την υπερβόσκηση που την ακολουθεί, ένα φαύλο κύκλο διαχείρισης.

«Οι κτηνοτρόφοι αμόλησαν τα κοπάδια τους και η καταστροφή, μέσα σε 30 χρόνια, προχώρησε με ρυθμούς ραγδαίους.

Τεράστιες εκτάσεις στη Μυτιλήνη με την υπερβόσκηση και τις φωτιές έχουν μεταβληθεί σε κρανίου τόπο.»

Αν κάποιος ψάξει προσεκτικά ανάμεσα από τις ασφάκες, διαπιστώνει την παρουσία αρκετών φυτωρίων βελανιδιάς που μόλις φύτρωσαν.

Είναι όμως καταφαγωμένα από τα αμέτρητα γίδια και πρόβατα που βόσκουν στην περιοχή.

Επίσης η φωτιά, που συνιστά κοινή πρακτική διαχείρισης και επανέρχεται συχνά και κάθε χρόνο, καταστρέφει όσα από αυτά καταφέρουν να ξεφύγουν.

Χαρακτηριστικά ο καθηγητής αναφέρει δύο παραδείγματα.

Πρώτο, την περιοχή της Θεσπρωτίας, όπου όπως σημειώνει, στον νομό αυτόν οι κτηνοτρόφοι κάθε τέσσερα-πέντε χρόνια βάζουν και μια φωτιά στους «βοσκοτόπους», δηλαδή σχεδόν παντού, θεωρώντας ότι με αυτόν τον τρόπο βελτιώνουν τη διαθέσιμη βοσκήσιμη ύλη, κάτι τραγικά λανθασμένο.

Δεύτερο τη Θεσσαλία, όπου, ανηφορίζοντας στο Μαυροβούνι, στη διαδρομή Κανάλια - Κεραμίδι, στην κορυφή του βουνού, υπάρχει δάσος με γέρικες βελανιδιές. Εκεί βόσκουν αναρίθμητα κοπάδια γίδια, που στην κυριολεξία «ξύρισαν» το έδαφος. Κάτω από τα μεγάλα δένδρα που απόμειναν δεν επιβιώνει τίποτε, η διάβρωση προχωρεί και σε αρκετά σημεία έχουν φανεί, επειδή το έδαφος κατρακυλά, οι ρίζες των πανέμορφων γέρικων δένδρων. Φυσικά έχει σταματήσει κάθε ανανέωση του δάσους. Κάθε βελανίδι που θα φυτρώσει, προτού ακόμη βγει καλά στον ήλιο, θα φαγωθεί από τα γίδια. Η καταστροφή είναι ανυπολόγιστη, το δάσος γρήγορα πεθαίνει και σε λίγο μια νέα υποβαθμισμένη περιοχή, που θα καταλήξει μετά από μία-δύο δεκαετίες σε έρημο, θα εμφανιστεί.

Οι ελληνικές αγκυλώσεις και οι σύγχρονες αγκυλώσεις για τις δασικές πυρκαγιές

Μάργαρης, Νίκος Σ. >

Οι ελληνικές αγκυλώσεις και οι σύγχρονες αντιλήψεις

ΔΑΣΙΚΕΣ ΠΥΡΚΑΕΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 27/08/2008 00:00

Αποκαΐδια στην Κασσάνδρα της Χαλκιδικής. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι οι φωτιές συνιστούν παράγοντα που εμπεριέχεται στη λειτουργία των οικοσυστημάτων μεσογειακού τύπου

Τον Αύγουστο του 2006, ο Ν. Μάργαρης σε άρθρο του στο www.tovima.gr⁴ επισημαίνει τη σχέση της βιοποικιλότητας και των δασικών πυρκαγιών, δείχνοντας μια πραγματικότητα που φαίνεται να αγνοείται.

Περιγράφει χαρακτηριστικά, πως στην Νότια Αφρική κυριαρχούν μερικά φυτικά είδη του γένους «πρωτέας», κάποια εκ των οποίων έχουν εντυπωσιακά λουλούδια.

Ένα από αυτά, το πλέον σπάνιο, το οποίο παρουσιαζόταν μόνο σε ένα λόφο, αποφασίστηκε για την προστασία του, πλήρη αποκλεισμό της φωτιάς σε αυτό το σημείο.

⁴ <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=175210>

Σε λίγο το είδος αυτού του φυτού χάθηκε γιατί απλούστατα η επιβίωσή του ήταν στενά συνδεδεμένη με την πυρκαϊά!

Ο καθηγητής επίσης αναφέρει ότι τόσο στη Ν. Αφρική, όσο και στις περιοχές γύρω από τη Μεσόγειο, στην Καλιφόρνια στη Βόρεια Αμερική και στη Χιλή, στη Νότια, καθώς και σε τμήμα της Αυστραλίας, οι φωτιές συνιστούν υπαρκτό παράγοντα που εμπεριέχεται στη λειτουργία των οικοσυστημάτων μεσογειακού τύπου.

Ειδικά στη χώρα μας αυτά τα οικοσυστήματα είναι τα κυρίαρχα και βρίσκονται ως 500 μέτρα υψόμετρο.

Ο Ν. Μάργαρης επισημαίνει αυτό που περιλαμβάνεται σε έκθεση του Παγκοσμίου Οργανισμού Τροφίμων (FAO) το 2001, όπου αναφέρεται ότι «οι επαναλαμβανόμενες πυρκαϊές είναι τμήμα των φυσικών οικοσυστημάτων, όπως είναι η βροχή, το χιόνι ή η θερμοκρασία.

Πληροφορίες για επαναλαμβανόμενες φωτιές έχουν βρεθεί πολλές από το απώτατο παρελθόν σε γεωλογικές αποθέσεις».

Μάλιστα αναφέρονται τόσο σε οικοσυστήματα που είναι προσαρμοσμένα στη φωτιά όσο και σε οικοσυστήματα που εξαρτώνται από τη φωτιά.

Το πιο σημαντικό είναι όμως αυτό που επισημαίνει ο καθηγητής για την γνώση των φυτών:

«Όλα τα φυτά της χώρας μας έχουν προσαρμογές για να επανέλθουν μετά τη φωτιά και διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες: στην πρώτη ανήκουν όλα εκείνα που επανέρχονται με την ενεργοποίηση φύτευσης των σπερμάτων τους· στη δεύτερη ανήκουν όλα εκείνα των οποίων, μολονότι το υπέργειο μέρος καίγεται, οι ρίζες παραμένουν ανέπαφες.

Τέτοια φυτά είναι το πουρνάρι, η δάφνη, η κουμαριά, η αγριελιά και άλλα που, με εξαίρεση τα πεύκα, συνιστούν τα κυρίαρχα φυτά των ελληνικών μεσογειακών οικοσυστημάτων.

Σε αυτά οι ρίζες έχουν βιομάζα διπλάσια από τα υπέργεια μέρη.

Τα φυτά αυτά επανέρχονται με παραβλαστήματα και οι ανέπαφες ρίζες συγκρατούν το έδαφος (πέρυσι στις περιοχές που είχαμε πλημμύρες δεν υπήρχαν πυρκαϊές!).

Τα πεύκα επανέρχονται μόνο με ενεργοποίηση της φύτευσης των σπόρων τους. Αν δεν καούν οι κουκουνάρες, δεν ανοίγουν ούτως ώστε να εμφανιστούν τα σπέρματα και να φυτρώσουν.

Στην «αναδάσωση» της Πεντέλης είχαν ανοίξει κάτι τεράστιες λακούβες όπου φύτευαν ένα πευκάκι ξεριζώνοντας καμιά δεκαριά που είχαν βγει από μόνα τους.

Όλα αυτά, βέβαια, με την προϋπόθεση ότι η καμένη περιοχή δεν θα βοσκηθεί, κάτι που δεν γίνεται, μια και ακόμη και στην Πεντέλη και στην Πάρνηθα τα γίδια βόσκουν ανενόχλητα στις περιοχές που κάηκαν.»

Ως απόδειξη των παραπάνω ο καθηγητής προτείνει ένα πείραμα – προσομοίωσης της κατάστασης που επικρατεί στα πευκοδάση της χώρας μας που τα χαρακτηρίζει ως «γηροκομεία» μιας και τα περισσότερα προσεγγίζουν τον 80ετή κύκλο της ζωής τους, με την πιθανότητα εμφάνισης πυρκαϊάς να μεγαλώνει χρόνο με τον χρόνο:

«Ας συνεχίσουμε με ένα εύκολο πείραμα που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Παίρνουμε ένα κιλό χώμα από μια περιοχή με φυσική βλάστηση (πευκοδάσος ή θαμνώνα) και το χωρίζουμε σε δύο μισόκιλα.

Το ένα το βάζουμε στον φούρνο της ηλεκτρικής κουζίνας και το αφήνουμε στους 120 βαθμούς για μισή ώρα.

Μετά και τα δύο μισόκιλα τα βάζουμε σε γλάστρες και τα ποτίζουμε.

Σε αυτό που κάηκε βλέπουμε να φυτρώνουν περισσότερα φυτά.

Δηλαδή, υπάρχει μια τράπεζα σπερμάτων στο έδαφος που περιμένει την επόμενη φωτιά για να φυτρώσει.

Έστω τώρα ότι παίρνουμε ένα κιλό πεύκο και ένα κιλό έλατο και τα βάζουμε ξεχωριστά στο τζάκι.

Το πεύκο καίγεται πολύ γρηγορότερα, μολονότι βγαίνει σε περισσότερο επικίνδυνες και ζεστές περιοχές.

Και εδώ ερχόμαστε στη θεωρία του Ματς την οποία διατύπωσε στη δεκαετία του '70 και έλεγε ότι τα οικοσυστήματα που υπάρχουν στις περισσότερες επικίνδυνες κλιματικές περιοχές όπως στη Μεσόγειο επιδιώκουν να καούν όσο το δυνατόν νωρίτερα.

Η ρητίνη και οι κουκουνάρες που πετάγονται και μεταφέρουν τη φωτιά στα πεύκα και τα εύφλεκτα αέρια που παράγουν τα αρωματικά φυτά - για να μην πάμε στη φλεγόμενη βάτο - ενισχύουν αυτή την άποψη.

Γιατί όμως τα φυτά να θέλουν να καούν;

Έστω ότι κάποιος έχει δύο στοίβες ξύλα: στην πρώτη έχει πέντε κιλά με χλωρά και στη δεύτερη 10 κιλά από τα οποία τα πέντε είναι ξερόκλαδα και πευκοβελόνες.

Ποια στοίβα θα πάρει ευκολότερα φωτιά; Σίγουρα εκείνη με τα 10 κιλά και τα ξερόκλαδα.

Έστω ότι κάθε χειμώνα πάμε στο πευκοδάσος και το κλαδεύουμε απομακρύνοντας τα γέρικα - νεκρά συνήθως - κλαριά και συγχρόνως «καθαρίζουμε» το έδαφος του από τις πευκοβελόνες.

Ακόμη, τον χειμώνα μετά από βροχή και με δυνατό κρύο μπορούμε να βάλουμε και προγραμματισμένη φωτιά.

Με αυτήν καίγονται μόνο οι πευκοβελόνες και τα ξερά κλαριά ενώ τα πεύκα μένουν ανέπαφα.

Μπορεί σε αυτή την περίπτωση να δράσει με ευκολία ένας εμπρηστής ή κάποια άλλη αιτία;

Η απάντηση είναι σαφέστατα αρνητική.

Και στους ανθρώπους μπορεί κάποιος να δολοφονηθεί 20 ετών, η θνησιμότητα όμως αυξάνεται πολύ μετά τα 80.

Τι νόημα έχει άραγε το κλάδεμα ενός δένδρου άλλο από την επαναφορά σε νεαρότερη ηλικία;

Κάτι σαν... λίφτινγκ αλλά πραγματικό!»

Αυτό που όμως έχει την διαχρονική του σημασία, είναι οι συγκεκριμένες επισημάνσεις του Ν. Μάργαρη για την ανάγκη αλλαγής νοοτροπίας και διαχείρισης όλων όσων ασχολούνται με το πρόβλημα των πυρκαϊών.

Ο καθηγητής αναρωτιέται πως αν αυτοί οι υπεύθυνοι «θεωρούν ότι με τη φωτιά το δάσος καταστρέφεται ολοκληρωτικά και η αναδάσωση είναι η μόνη λύση», θα μπορέσουν να προχωρήσουν σε μια ουσιαστική πρόληψη;

«Πόσοι από αυτούς έχουν υπόψη τους ότι ένα καμένο πευκοδάσος έχει τη δυνατότητα φυσικής αναγέννησης με τα χιλιάδες πευκάκια που φυτρώνουν μετά τα πρωτοβρόχια;

Πόσοι από τους παραπάνω γνωρίζουν τι σημαίνει προγραμματισμένη φωτιά και καθορισμός της ηλικίας του δάσους σε συνδυασμό με τη συσσώρευση βιομάζας και χειμερινών δράσεων μείωσής της που συμβαίνουν σε Καλιφόρνια, Αυστραλία και Χιλή;

Και ο καθηγητής καταλήγει:

«Πρέπει να αλλάξουμε το σύστημα της διαχείρισης και να εφαρμόσουμε σύγχρονες τεχνικές πρόληψης.

Πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν είμαστε ο ομφαλός της γης και μπορεί να προβλέψουμε ακόμη και με δορυφόρους το ποια δάση κινδυνεύουν περισσότερο ούτως ώστε να τα καθαρίσουμε.»

Μύθοι και αλήθειες για τη φωτιά στην Πάρνηθα

Ένα από τα πλέον σημαντικά κείμενα του Ν. Μάργαρη⁵ που έχει την ιδιαίτερη σημασία του, μιας και δημοσιεύτηκε μετά τις πυρκαγιές στην Πάρνηθα του 2007, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ.

Το κείμενο, το αναδημοσιεύσαμε στο 29^ο τεύχος του περιοδικού της ΕΑΠΣ «Πυροσβεστικό Γίνεσθαι» τον Σεπτέμβριο του 2007.

Το άρθρο δημοσιευμένο στο περιοδικό της ΕΑΠΣ «ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΟ ΓΙΝΕΣΘΑΙ»

Συνοπτικά ο καθηγητής απαντά σε μια σειρά από ερωτήματα με πραγματικά συγκλονιστικές απαντήσεις:

1. Οι φωτιές στα δάση είναι φυσιολογικά φαινόμενα.

Η φωτιά είναι ομαλά ενταγμένη στα μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα. Σε όλες τις χώρες γύρω από τη Μεσόγειο, στην Καλιφόρνια, στο Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, στη Νότια Αφρική, στην Αυστραλία, στη Χιλή είναι σύνηθες φαινόμενο.

Την προηγούμενη μόλις εβδομάδα φωτιά στην Καλιφόρνια έκανε στάχτη 2.000 σπίτια. Η Ελλάδα δεν είναι ειδική περίπτωση.

Ακόμα και τα ζώα της χώρας μας είναι προσαρμοσμένα σε αυτήν. Υπάρχουν πουλιά που πάνε μόνο στις καμένες εκτάσεις γιατί εκεί βρίσκουν πολλά έντομα. Και τα έντομα είναι πολλά, γιατί τα φυτά που βγαίνουν στις καμένες περιοχές ανθίζουν γρηγορότερα.

⁵ <http://apkor.blogspot.gr/2007/07/blog-post.html>

Είναι, όσο και αν δεν το πιστεύουμε, αυτός ο κύκλος της ζωής των μεσογειακών οικοσυστημάτων. Μια καμένη περιοχή, την πρώτη χρονιά μετά τη φωτιά είναι κήπος.

2. Δεν αντιμετωπίζονται σωστά οι πυρκαγιές.

Η πυρκαγιά των δασών θέλει ειδική αντιμετώπιση. Στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ έχουν καταγράψει όλες τις προηγούμενες φωτιές, από το 1985 έως σήμερα. Υπάρχουν σε εξειδικευμένα προγράμματα ανά πάσα στιγμή δεδομένα, όπως οι άνεμοι που φυσούν, μετεωρολογικά και κλιματικά στοιχεία, τα είδη των φυτών που έχουν φυτρώσει, η ηλικία τους, οι εκτάσεις που έχουν ξανακαεί, και ο χρόνος που συνέβη αυτό.

Έχοντας διαθέσιμα όλα τα στοιχεία μπορούν να αντιμετωπίσουν τις φλόγες κάθε φορά με τον τρόπο που χρειάζεται. Η σύγκριση με την Ελλάδα είναι καταλυτική. Εδώ ο καθένας λειτουργεί περίπου ως μαθητευόμενος μάγος.

3. Ποιοι είναι οι εμπρηστές.

Εμπρηστές στην Ελλάδα είναι η ΔΕΗ, οι ανεξέλεγκτες χωματερές και όσοι έχουν κοπάδια. Δεν υπάρχουν σατανικοί εμπρηστές με κουκούλες και μηχανές που καίνε τα δάση. Υπάρχει και ένα μεγάλο ποσοστό πυρκαγιών που προκαλούνται από άλλες αιτίες.

Στη Χαλκιδική η φωτιά ξεκίνησε πέρσι από κεραυνό. Τώρα έλεγε κάποιος ραδιοφωνικός σταθμός ότι υπήρχε εμπρηστικός μηχανισμός στην Πάρνηθα. Είναι λάθος. Βρίσκουν μια παλιά οβίδα και λένε μετά ότι πρόκειται για εμπρηστικό μηχανισμό.

4. Τα πεύκα είναι οι μεγάλοι ένοχοι.

Έχουμε μια μανία με τα πεύκα. Τα φυτεύουμε παντού. Στα στρατόπεδα τα βάζουν δίπλα στις πυριτιδαποθήκες. Τα πεύκα όμως έχουν ένα... μειονέκτημα. Χρειάζονται, προκαλούν, τη φωτιά.

Ανήκει στο DNA τους. Στο Πήλιο που δεν έχει πεύκα, πήγαν οι δασολόγοι και φύτεψαν. Τα πεύκα αυτά έχουν καεί έως τώρα τρεις φορές. Στην Πάρνηθα τα πεύκα έκαψαν τα έλατα. Από τη ρητίνη βγαίνει το εύφλεκτο νέφτι.

5. Ο Εθνικός Δρυμός της Πάρνηθας.

Υποτίθεται ότι είχαν κάνει Εθνικό Δρυμό και μιλούσαν για τα κρι- κρι που τα έφεραν από την Κρήτη. Είχαν μαντρώσει μια περιοχή και είχαν βάλει μέσα

ελάφια. Για να δουλέψει πραγματικά ένα οικοσύστημα με ζαρκάδια και ελάφια έπρεπε να υπήρχαν και λύκοι. Τα ελάφια είχαν γίνει τόσο πολλά που τρώγανε συνεχώς τους φλοιούς των ελάτων.

6. Δεν θα λιγοστέψει το οξυγόνο των Αθηναίων.

Άκουσα ότι θα λιγοστέψει το οξυγόνο στην Αθήνα. Το οξυγόνο, τα τελευταία εκατομμύρια χρόνια, δεν έχει ελαττωθεί. Το οξυγόνο παράγεται κατά ενενήντα τοις εκατό από τους ωκεανούς.

Πιστεύει κανείς ότι στη Σαχάρα δεν έχουν οξυγόνο; Στους πόλους που δεν έχουν δέντρα δεν έχουν οξυγόνο άραγε; Άκουσα επίσης να λένε και να ξαναλένε εξαφανίστηκε ο τελευταίος πνεύμονας πρασίνου. Δεν ήταν ο τελευταίος πνεύμονας πρασίνου στο Λεκανοπέδιο. Υπάρχει η άλλη πλευρά της Πάρνηθας, η Πεντέλη, ο Υμηττός που ξαναπρασίνισε.

7. Δεν χρειάζονται αντιπλημμυρικά έργα, ούτε αναδασώσεις.

Στο Άγιον Όρος, πριν από δέκα χρόνια, μια φωτιά είχε κατακάψει τα πάντα. Καθηγητές και οικολόγοι λέγανε ότι έπρεπε να γίνουν αναδασώσεις. Οι καλόγεροι δεν άφησαν κανέναν να μπει μέσα. Οι καλόγεροι ευτυχώς δεν έχουν γίδια.

Το δάσος έγινε καλύτερο απ' ό,τι ήταν πριν. Στην Πάρνηθα σήμερα υπάρχει ένας υποόροφος. Είναι ο σχίνος, η κουμαριά, το πουρνάρι. Σε αυτά τα φυτά καίγεται μόνο το από πάνω μέρος.

Καίγεται δηλαδή το 40%. Το 60% το αποτελούν οι ρίζες τους. Αυτά τα φυτά «ξαναπετάνε» αμέσως με τις πρώτες φωτιές. Αυτά που ακούμε περί πλημμυρών κ.λπ. είναι ανοησίες. Το έδαφος και το νερό συγκρατούνται από τον υποόροφο, γιατί οι ρίζες είναι ζωντανές.

Δεν πρέπει να πατήσει κανείς μέσα στην καμένη έκταση, να κόψει κορμούς, να τους σέρνει.

Στην Πεντέλη, σε εκείνες τις φοβερές αναδασώσεις, μικρών τμημάτων ευτυχώς, σκάβανε και φύτευαν ασθενικά δεντράκια και συγχρόνως καταστρέφανε γύρω στα 100 μικρά φυτά που είχαν φυτρώσει από μόνα τους.

Κράτος-οπερέτα

Οι φαντασιώσεις και οι μαθητευόμενοι μάγοι

Μάργαρης, Νίκος Σ. >

Κράτος-οπερέτα

Οι φαντασιώσεις και οι μαθητευόμενοι μάγοι

* Δυστυχώς η πλειονότητα των δασών μας έχει μετατραπεί σε «νηροκομεία», στα οποία η πιθανότητα εμφάνισης πυρκαϊάς μεγαλώνει χρόνο με τον χρόνο

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 02/08/2007 00:00

Η επόμενη ημέρα στην Ηλεία...

Μετά τις φονικές δασικές πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007, στις 2 Σεπτεμβρίου ο Ν. Μάργαρης σε άρθρο του στο www.tovima.gr⁶ με τον ανατρεπτικό, αλλά ορθοτομημένο λόγο του επισημαίνει τα στρεβλά των πολιτικών για τα δάση μας.

Ο καθηγητής επισημαίνει ότι το φαινόμενο των φωτιών είναι διαχρονικό και διεθνές:

«Αυτές τις ημέρες οι φωτιές οργιάζουν στη Μεσόγειο (Γαλλία, Ιταλία, Σερβία κτλ.), καθώς και στην Καλιφόρνια. Κάθε χειμώνα δικό μας - εκεί έχουν καλοκαίρι - βλέπουμε στην τηλεόραση τις φωτιές να κατακαίουν τα ΜΤΟ της Αυστραλίας. Ο Μαγγελάνος μιλάει για τις φωτιές που έκαιγαν το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας όταν το περνούσε. Η Ελληνική Μυθολογία συχνά αναφέρεται σε δασικές πυρκαϊές.»

Στη συνέχεια στρέφει την κριτική του στο ελληνικό σύστημα διαχείρισης:

«όσο μεγαλύτερο είναι το μπάχαλο σε μια χώρα τόσο περισσότερες βλακειές και φαντασιώσεις χαρακτηρίζουν την πολιτική της, τους πολιτικούς και την οργάνωση των υπηρεσιών της.»

⁶ <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=183251>

Όταν ακόμη και το Συμβούλιο της Επικρατείας συμπεριφέρεται σαν ακτιβιστική οργάνωση με αποφάσεις του είδους «η απουσία κτηματολογίου ευθύνεται για τους εμπρησμούς», χωρίς να εξετάζει τη Ρόδο που έχει και κτηματολόγιο και φωτιές ή τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ισπανία, τι να πεις χωρίς να κινδυνεύεις να χαρακτηριστείς γραφικός;»

Ο καθηγητής με παρρησία λόγων κατονομάζει τη λίστα των εμπρηστών των δασών στην πατρίδα μας:

«Οι μεγαλύτεροι εμπρηστές των δασών στη χώρα είναι η ΔΕΗ, οι χωματερές, οι κακοήθεις, οι αμελείς, οι τσοπαναράιοι και όλοι εκείνοι οι κάφροι που έχουν μετατρέψει την ελληνική φύση σε σκουπιδότοπο, πετώντας από τα παράθυρα των αυτοκινήτων τους από αποτοσίγαρα ως σερβιέτες.

Το «οικοσύστημα» της Κρήτης με την κυριαρχία της «αστοιβής», όπου βρήκαν τον θάνατο οι τρεις πυροσβέστες, είναι ένα κλασικό παράδειγμα ενός συστήματος που δεν υπάρχει όταν απουσιάζει ο συνδυασμός φωτιάς και βόσκησης.»

Το άρθρο του καταλήγει με πραγματικά συγκλονιστικό τρόπο για την ελληνική πραγματικότητα:

«Σε ένα κράτος-οπερέτα όπως το ελληνικό, όπως υπάρχουν οι οικοπεδοφάγοι που κλέβουν οικόπεδα από το κράτος, έτσι και το ελληνικό Δημόσιο κλέβει τα οικόπεδα των ιδιωτών.

Αν κάποιος έχει αφήσει το χωράφι του ακαλλιέργητο κάποια χρόνια και εκεί βγει άγρια βλάστηση, οι δασολόγοι τού το παίρνουν, μια και το χαρακτηρίζουν δάσος.

Αρκετές πυρκαϊές είναι εμπρησμοί που ξεκινούν και από αυτή την αιτία. Όταν χαρακτηρίζονται δασικές εκτάσεις ακόμη και τα Μάταλα - με σεληνιακό τοπίο, πρέπει επιτέλους να δώσουμε τον σωστό επιστημονικά όρο στο δάσος και να αφήσουμε τις φαντασιώσεις.

Και βέβαια υπάρχουν και όλοι εκείνοι οι ανώμαλοι τύποι που τους χαρακτηρίζουμε με διάφορα ονόματα, μόνο που βρίσκουν και τα κάνουν. Και κάποτε πρέπει να πάψουμε να είμαστε μαθητευόμενοι μάγοι και να δούμε τι κάνουν και μακρύτερα από τον αφαλό μας.»

Αντί Επιλόγου

Νίκος Μάργαρης

Ο Ν. Μάργαρης με την επιστημονική του κατάρτιση και τον ορθό και ξεκάθαρο λόγο του, έδωσε μια άλλη διάσταση στα ζητήματα της ανάλυσης των δασικών πυρκαγιών αλλά κυρίως στα ζητήματα του περιβάλλοντος.

Αντί οποιοδήποτε άλλου επιλόγου, αφήνουμε τον ίδιο τον καθηγητή να μιλήσει με ένα απόσπασμα από μια συνέντευξη που έδωσε το 2009 και δημοσιεύεται στο m.lifo.gr⁷. Μιλά για τους νεοέλληνες και την «περιβαλλοντική εκπαίδευση».

«Όλες οι αλλαγές ήρθαν για να μείνουν - οι Έλληνες δεν τις καταλαβαίνουν επειδή είναι δυο τρεις κοινωνικές και τεχνολογικές επαναστάσεις πίσω. Ντοπάρουν και τα παιδιά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία, η οποία πρέπει να σταματήσει.

Πήγαινα παλιότερα και έκανα διαλέξεις σε πόλεις, αλλά σταμάτησα, γιατί διαπίστωσα ότι είναι μεγάλη βλακεία. Έρχονται 100 άτομα, εκεί μέσα έρχονται και 20 οικολόγοι κι αρχίζουν και σε ρωτάνε διάφορα, φεύγουν οι 80 και μένεις με αυτούς να πλακώνεσαι χωρίς λόγο.

Πόσες φορές δεν έχετε ακούσει ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση πρέπει να αρχίζει απ' το σχολείο. Ποιος να την κάνει αυτή την περιβαλλοντική εκπαίδευση; Για να κάνει κάποιος μάθημα στο νηπιαγωγείο πρέπει να είναι νηπιαγωγός, για

⁷ <http://m.lifo.gr/mag/features/2145>

να κάνει μαθηματικά πρέπει να είναι μαθηματικός, για να κάνει μάθημα για το περιβάλλον γιατί να πρέπει να είναι ο κάθε χαβαλές;

Με αποτέλεσμα να ζαλίζουν το παιδί με «αλλοτριωμένους καταναλωτές», «διαμερίσματα κλουβιά». Κάνουν το παιδί που ζει στη Θεσσαλία να βλέπει τον πατέρα του με ένα τσουβάλι λίπασμα στην πλάτη και να θεωρεί ότι είναι εγκληματίας.

Στο Πήλιο υπήρχε μια ομάδα ακτιβιστών στον Βόλο -φυσικά ήταν δημόσιοι υπάλληλοι και καθηγητές στα σχολεία- που είχαν κάνει μια περιβαλλοντική μελέτη με τους μαθητές των σχολείων, την οποία φυσικά την παρουσίασαν ο νομάρχης, η Τοπική Αυτοδιοίκηση (το πιο διεφθαρμένο κομμάτι της Ελλάδας, γιατί ψάχνει για ψήφους), που έγραφε ούτε λίγο ούτε πολύ ότι η πανίδα του Πηλίου έχει εξαφανιστεί λόγω του κυνηγιού και των φυτοφαρμάκων.

Τη μέρα εκείνη που τη διάβασα μου την έδωσε γιατί στο Πήλιο ξέρω ότι έχουν αυξηθεί οι σκίουροι, τα αγριογούρουνα σε βαθμό που δημιουργούν πρόβλημα, οι αετοί, οι αλεπούδες, τα γεράκια - ήταν μια μελέτη εκτός τόπου και χρόνου. Μαθαίνουν στα παιδιά άλλα αντί άλλων. Όταν είπα κάποτε σε μια διάλεξη στα πιτσιρίκια ότι τα δάση στην Ελλάδα αυξάνονται -μετρημένα με δορυφόρους- με πέρασαν για παλαβό, όπως πιθανότατα θα με αντιμετωπίσουν οι αναγνώστες σας.

Αυτή η ιστορία ότι η Ελλάδα κατά την επανάσταση του 1821 είχε 50% δάση κι εξαφανίστηκαν είναι μεγάλη απάτη. Κι είναι απάτη γιατί ένας δασολόγος ψεύτης προκειμένου να επηρεάσει τον Μεταξά για να διώξει τα γίδια θεώρησε ότι ο σκοπός αγιάζει τα μέσα και του είπε ότι η Ελλάδα στην επανάσταση είχε 50% δάση. Ο Βαυαρός πρόξενος στην Ελλάδα το 1938 είχε κάνει μια στατιστική και τα είχε βγάλει 20%, όσο είναι και τώρα. Ζούμε με μύθους απίστευτους.

Κι εγώ δεν λέω ότι είμαι ο αιρετικός που αποκαλούν, αντιγραφάρας είμαι, αυτά που λέω για τις πυρκαγιές τα αντέγραψα από την εποχή που ήμουν στο Στράτφορντ στην Καλιφόρνια, τα έλεγε ο Μπίσγουελ, μόνο που τα λέω με καθυστέρηση, τα έλεγε το '60. Και στην Καλιφόρνια έλεγαν ότι τις φωτιές το '60 τις βάζει ο Άξονας. Δεν μπορούμε να διδαχτούμε από τους άλλους.»

Βιβλιογραφία του Ν. Μάργαρη

